„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у сребру)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а прекплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се.

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 177. У Новом Саду у петак 18. (30.) новембра 1883. ГОДИНА XVIII.

ИРОНИЈА СУДБЕ.

У Цислајтанији се спремају догађаји, који ће, ако у истини наступе, бити у стању да потресу у основи данашњи државни склоп аустро-угарске монархије. Сукоб између Немаца и Славена, а наиме између чешких Немаца и Чеха дотерао је у последње време до оштрине, која ће за најкраће време државоправну кризу у Аустрији изазвати морати. Немци не ће ни данас да се одреку својих хегемонистичких аспирација, а Чеси мисле, да је приспело време, да се њихово исторично право оствари. Но последњи политични успеси Чеха изазвали су у Немаца бојазан, да данас није више само њихова тежња за хегемонијом, него да им је и сама њихова народност опасности изложена. Овај положај и начин, како да се из њега извуку и народност своју против навале чешке обезбеде, сачињавали су предмет саветовању конференције немачко-чешких посланика, која је пре три дана у Прагу држана и која је значајне резолуције у том погледу донела.

Немачки посланици у Ческој, са др-ом Херпстом на челу, изрекли су, да систем садање владе иде за тим, да почеси немачке округе у Чешкој, те да тиме приуготови повољну основу за остварење чешке државе. Ово они мисле да предупреде тиме, што би Чешку требало политично и административно на двоје расцепити. Овај расцеп могао би се по њиховим назорима без опасности по јединство аустријске државе спровести а спасао би немачко становништво од оне опасности, којом му данас насиље владавинског начела прети.

У ту сврху предлажу немачки посланици, да се сви политично-административни окрузи у Чешкој арондишу, што је више могуће, по народностима, тако, да би сва Чешка била подељена на чисто немачке, чисто чешке и неколико мешовитих, чешко-немачких округа. У првима имала би сва управа политично-административна, правосуђе и настава бити немачка, у чешким чешка, а у мешовитим двојака, са чешким и немачким језиком према томе, како би то поједине општине или странке у мешовитим окрузима захтевале. Главна варош Праг имала би се прогласити за мешовити округ. Према томе би се и сва врховна звања као и врховни суд у Прагу имао децентрализовати, т. ј. имала би се установити два врховна суда, један са чешким, други са немачким пословним језиком, две финансијске, две поштанске и две брзојавне дирекције, од сваких по једна за Немце а друга за Чехе. Намесничко веће у Прагу имало би се такођер поделити на два независна одсека, од којих би један искључиво немачке, други чешке округе имао под собом, а из мешовитих округа ишле би ствари према језику, на коме су обављене, дакле на чешком језику обављене ствари чешким, а на немачком, немачким вишим инстанцијама.

Осим тога изрекли су немачки посланици, да би државни језик, т. ј. језик централне владе и царевинског већа у Аустрији имао бити немачки тако, да би влада са свима властима у земљи и ове с њоме само на немачком језику општити могле, дочим би се на царевинском већу само на немачком језику расправљало и решавало. Напоследак су немачки посланици изрекли солидарност своју са свима Немцима у Аустрији и попретили изласком из централног парламента, дакле пасивном опозицијом за случај, ако се ове њихове жеље не би уважиле — но пошто би питање апстиненције све Немце у Аустрији интересовало, то би се пре свега имао сазвати општи партајски збор свију Немаца у Аустрији.

Ово је дакле за сада ултиматум чешких Немаца. Према овим резолуцијама њихових посланика стоји изјава Ригерова, коју је овај у разговору свом са кореспондентом „Тан-а“ од себе дао и по којој Чеси мисле, да је приспело време, да своје исторично право са свим остваре, т. ј. да чешкој држави утелове Моравску и Шлезију са чешком народном владом и чешким државним парламентом као законодавним телом на челу, у делокруг којега би спадале све ствари осим заједничких ствари монархије, у које Ригер рачуна: надзор спољне политике, војену ствар, морнарство, ђумручку ствар, трговачке уговоре са страним државама и управу државних жељезница.

Овако Чеси, са којима ће на тој основи без сумње и сви остали Славени у Аустрији солидарни бити. Да су ово два програма, која се никако сложити не дају, то се на први поглед и сувише лако увидити даје. Није нам ни близу намера, да се већ сад упустимо у нагађање, који ће од ова два програма победу одржати. Да Аустрија зазире од оне привлачне снаге, којом велика Немачка на немачки елеменат у њеним државама, а поглавито у Ческој уплиши, и да би по томе данас у тим државама ма које друге народносне стихије радије видила, то је ван сваке сумње — но при решавању државоправних и других политичних одношаја у Аустрији ова истина не ће бити једино меродавна. Данас нас много више занима она иронија судбе, која из ова два предлога за решење државоправних спорова извирује. Или није ли то иронија судбе, кад крути централиста г. Херпст који је све до последњих времена у централизацији свега државног живота у Аустрији једину гаранцију за јединство државно сматрао и сваки покушај децентрализације као нападај на ово јединство државе одбијао, кад он данас сам изриче, да не само децентрализација земаљских власти по народностима, него да чак ни раскомадавање оних држава, које су до сад постојале, не ће јединству државном шкодити! И није ли исто тако иронија судбе, кад г. Ригера видимо данас, где се у интересу чешког историчног права и чешке народности спрема да наступи све оне стазе, којима је некада г. др. Херпст у интересу јединства државног и немачког елемента корачао? У истини врло чудне су слике, које нам г. Херпста као децентралисту а г. Ригера као централисту приказују. Па ипак им се не може порећи, да су ови данашњи програми њихови још једнако неку узрочну свезу са првобитним замислима њиховим одржали, које сваки од њих од почетка амо хоће да оствари. И овде се засведочава истина, да се крајности додирују; јер Херпст, који данас иде за децентрализацијом Чешке, хоће тим децентралисањем без сумње да постигне само чим тешњу централизацију немачког елемента на штрб Славенства, а Ригер, који хоће централизацији Чешке да принесе на жртву чак и самосталност Моравске и Шлезије, хоће тим централисањем исто тако да постигне што веће децентрализовање државног јединства аустријског, у коме је до сада најглавнија снага Немштине лежала.

Ову досљедност са првобитним смеровима њиховим провидеће сваки од њих у плану противничком и то ће бити узрок, што ће сукоб између ове две стихије бити овога пута одвећ жесток, жешћи од свију оних, које је ова борба до сада са собом доносила. Рекли смо, да нам није намера већ сад испитивати, којој ће се страни победа више нагињати. Ово можемо одложити већ и с тога, што исход ове борбе ма који програм да победи, у посљедицама њеним не би лако могао бити штетан по народносну ствар у целој монархији, па и у источној половини њеној. Ако Славенство у Цислајтанији до потпуне победе дође, оно за дуже време без очевидне своје опасности не би могло остати равнодушно према оправданим тежњама његових једноплеменика у источној половини монархије — а ако би се програм Херпстов уважио, њиме би више него и чим другим стварно доказано било, да спас полиглотских држава лежи јединствено у оним ремедијама, које су народносни посланици још 1867/8. г. на угарском сабору предлагали.

Много критичнији положаји наступили би на све стране, када би решење кризе у Аустрији ударило правцем, у коме би и државо-правни одношај Угарске према Аустрији тангиран бити морао. А ова бојазан извесних кругова није са свим неоправдана, шта више, ако се на то смера, онда је ова евентуалност можда ближа него све друге посљедице, које би унутарње преустројство Аустрије за собом повући могло. С једне је стране врло добро примећено, да оно, што под именом централног парламента Ригер себи замишља, врло јако наличи на „verstärkter Reichsrath“, о коме октобарска диплома говори. У том случају нашли би се једним махом тамо, где смо год. 1867. били — за нас не би ни то горе могло бити.

Нови Сад, 16. новембра.

— Из **Београда** смо добили јуче ове жалосне вести:

Што је у „Застави“ још пре толико дана као свршен чин јављено, тек се је у понедељник у вече међу 6 и 9 сати догодило. У то доба су оковани радикали — дакле оков није ником скинут, а и Пера Тодоровић још је у животу — уз пратњу „Делиградом“ пут Смедерева, а оданде жељезницом даље, па у Зајечар одведени и пред преки суд стављени. Није сметала болест Гершићева и Тодоровићева данашњим варварским силницима, те да их у градским казаматама већ и онако сасма измождене, изложе с оковима на ногама тегобама тог далеког пута и свима безобзирностима у понашању и поступку нижих власти са политичним окривљеницима, којима би дакле кривицу тек доказати ваљало. Болеснима није допуштено било, ни да медикаменте са собом понесу. Док још у граду беху, дакле за пуне две недеље нису им дали ни пресвлачити се, ни на здрав ваздух излазити. Неки мисле, да је само Гершић смео по два сата на чистом ваздуху провести, но и то је неизвесно.

Даље нас извештава дописник, да је у Београду нечувени тероризам овладао. Првих дана не смедоше се ни најприснији пријатељи за ухапшенике заузети, док их ажан-провокатери владини на све стране јавно грдише као велеиздајнике и бунтовнике, ма да је влада сама најбоље уверена, да је то клевета, јер да је друкчије, радикалске вође не би седели код вуће, чекајући, да их гвоздена рука Христићева на тако лак начин шчепа, нити би само црноречки срез побунили били. С тога је у Београду све листом убеђено, да је ова буна подметнута, не би ли влада добила повољна повода, да смакне радикалце, да сатре радикалску партију. Ово сведочи и та околност, што влада не повлачи војску натраг ни из оних округа, у којима до буне ни дошло није. Војска ће се свугде у унутарњости угарнизо-

---

ЛИСТАК.

ЗАР ЈОШ НИЈЕ ДОСТА КЛЕТВЕ?

У тамници леже људи,
Што им српска крв и душа;
У оков'ма леже људи,
Који нису ни видли оружа.
У тамници леже људи
Несумњива карактера,
Људи свога уверења,
Људи књиге, људи пера.
Слободну им штампу дасте.
Да с' измами вера њина, —
Па што закон није смео
Постигосте — указима.

У тамници леже људи
Што писаху само јавно, —
А да беху бунтовници
Горчина би с' дигла давно;
У тамници леже људи,
Што упливом својим знаше
Утишават', умиријат',
Да с' не проспе јед из чаше.
Леже људи, на које су
Подизани револвери,
(Присталице донде њине
Хтеле су их да умлате:
„Нама ј' црно пред очима,
А ви с' нашли да не дате!“)
У оков'ма леже људи
Што би могли први бити,
И још многе горке јаде
Предохранит' отклонити.
У тамници леже људи,
Што ни близу нису били
Где су јадни српбеници
Крвав барјак разавили.
Око болних и преболних
Вију с' ланци као гује;
Над главом им анџар виси,
А обест га заљуљкује.
— — — — — —
— — — — — —

Ко је жедан српске крви,
Нек у себе нож забије;
Ваљда и сам крви има, —
Кад је жедан, нек је пије!

У тамници труну болни,
Уз њих авет анџар гладн...
Зар још није доста клетве
На Србину — бога ради!

А нама се ништ не може
Само гутат' своје сузе —
Јер зборити нема с' коме —
Наше речи не чују се.

(„Стармали.“)

ЦРКВЕНА И АРХИЈЕРЕЈСКА ПРОСЛАВА
у Ст.-Андрији 28. окт. 1883.

За вредно налазим известити поштоване читаоце „Заставе“ о освећењу обновљене саборне цркве у Ст.-Андрији, и о прослави имени и рођен-дана Њег. Преузв. г. епископа Арсенија Стојковића. Очекивао сам да ће ово које вештије перо учинити, и почем не видим у листу вашем никакве белешке о овој светковини, латих се пера да вам ову нашу црк. свечаност подробно опишем.

Пре него што приступим опису ове наше опште светковине, морам у кратко описати, како смо ми дошли до ове светковине.

Прошле године лицем на св. првомуч. и архиђакона Стевана када је високопреосв. владика Стојковић славио овај дан, као патрона своје куће. Том приликом по обичају позвани су чланови правосл. срп. општине Ст.-Андрејске на обед, јер гостољубље нашег општељубљеног г. епископа на далеко је чувено и виђено. Њег. преузв. г. епископ том приликом учини примедбу своју, да би врло нужно било саборну цркву обновити, и да би то његова јединствена воља и жеља била. На ово наш опште љубљени и ревносни председник црк. општине г. Е. Думча са свима присутним члановима наше црк. општине ову узвишену мисао прихвате, и у дело произведу. Те тако је наша саб. црква, та негдашња срп. патријаршија, у теч. овог лета и с поља и изнутра сва обновљена, и тако украшена, да јој је у целој Аустро-Угарској међу правосл. црквама по украсу њеном тешко равне наћи. Цео иконостас, олтар, предикаонца, владич. стол, итд. то све трепти у позлати, а све иконе на иконостасу и друге, то је све по старој њиховој форми и по православ. столу на ново премалано, и врло лепо украшено, тако, да ко сад дође у саб. цркву, тај се на побожност побуђује и мора у себи рећи: „Ово је доиста прави молитвени дом, који је у славу бога подигнут“! Даље на цркву су метути и сви нови прозори и троја стаклена врата, која такође врло доприносе украсу цркве, а то су створили овд. два Србина уметника. Иначе је црква сва изнутра по најновијем стилу — већ како се цркве малају — измолована, а на западној страни цркве на коротy има једна нова икона у величини целе висине и ширине цркве која се над ворошом находи, и та св. икона представља „други долазак Исуса Христа на земљу са свима св. анђелима“. Иста ова велика икона је кичицом признатог пештанског сликара и црк. молера г. Ј. Гинцла врло лепо израђена, као и све друге иконе и молерај цркве. Позлатом врло лепо је украсио цркву један од првих пештанских златара г. Ђ. Шмит. Напослетку споменути имам још и полелеј за 30 свећа удешен који је стао преко 300 дук. и који врло украшава нашу цркву поред друга 2 полелеја. Што се тиче новог полелеји, као и свију осталих ствари

вати и тако остати, док не прођу избори. Краљ може ову скупштину по уставу распустити и то ће учинити. Нова ће се бирати под пресијом бајонета, којима ће ићи „дупла плата.“ Како ће ти избори испасти, о томе не може бити сумње. Ова нова владина скупштина апробираће рад напредњачке владе — а пошто даље скупштине, које ће долазити, по уставу овако апробиран рад не могу новом претресу подвргавати, нити владу под оптужбу стављати, то ће напредњаци и онај, који с њима заједно у „лендербанци“ виси, за сва времена бити спасени. До те цели требала је побуна да их доведе. Само ако и народ све то тако лако заборавити узмогне!

Овако гласи извештај нашег дописника, који се у главном слаже са наговештајем нашим у чланку „Заставином“ од прошле среде.

Данас нам је стигао даљи извештај, који је пун страховања за уапшенике. Исти гласи:

Јавио сам Вам, да су уапшени радикалски одборници у очи Аранђелова дне онако оковани (веле, да су им чак и руке оковане) у Зајечар преком суду одведени. На болеснике није се ни најмање осртало. Кад је Гиги Гершићу јављено, да ће бити отправљен у Зајечар, био је јако потресен, ал није клонуо; Пера Тодоровић примио је вест о путу у Зајечар са свим ладно, додавши само, да је централни одбор са свим невин при тој побуни. Уапшеници су стигли у Зајечар на св. Арханђела у вече. Други дан телеграфирали су својима у Београд, јављајући им о стању свога здравља и иштући, да им се пошље по нешто новаца (од 30 до 50 динара) на адресу потпуковника Блаже Јурковића. Усљед тих телеграма пронео се глас, да су сви ослобођени, но то није истина, јер је тек прекјуче у суботу почело суђење с њима. Неки хоће у овоме да виде знак, да се блажије почело с њима поступати. Ово можда не ће бити по све не основано, јер људи, који долазе у додир с меродавним круговима веле, да се опажа у ових са свим друго, по тај несрећни одбор поспешније расположење. (Па зашто их онда шаљу у Зајечар? У.) Ова промена приписује се упливу представника страћих сила. А и српски прваци (осим владајућих) утичу и утицали су непрестано на краља у помирљивом духу. И професори велике школе сетили су се на своју дужност и предали су у четвртак у вече преко Николе Христића молбеницу краљу за Гигу Гершића. (Неке бечке новине јављају, да су то исто учинили и ђаци велике школе. У.) Тражили су уједно и аудијенцију код краља, но до суботе пре подне нису је добили. За даље не знам.

Даље се дознаје да ће суђење ићи веома детаљно и да ће се на послетку сва акта послати влади на преглед, па тек онда да ће се решење, т. ј. пресуда донети. (То тако по свој прилици независност суда изискује! У.) Нагађа се, да ће краљ и оне, који би на смрт (sic!) осуђени били, помиловати. —

О стању у земљи јавља нам дописник ово:

У земљи је, као што кажу, мир — бајонети га одржавају. Ђенерал „Милутинчић“ постао је заповедником (дакле ипак! У.) с пуновласти над свима цивилним и војеним властима у свима оним окрузима, где је опсадно стање проглашено и где би нужно било, да се још прогласи. (Дакле ова нужда уз пркос „миру“ још није са свим искључена? У.) У Београд су позване резервисте. Као што видите, стање је још једнако ровито.

С овим извештајем нашег дописника слаже се и вест неких бечких новина, да је у селу Стумићу крагујевачког округа било, као што се каже услед нетактичности ондашње власти немира, и то у толикој мери, да је војска посредовати морала.

Политички преглед.

У угарском сабору вођена је прошлог понедељника и уторника **специјална дебата о браку између хришћана и чивута** и у иноземству закљученим грађанским браковима. Живља постала је ова дебата тек кад је дошао на ред 38. §. законског предлога, који гласи: „У погледу вероисповести деце из грађанског брака решава споразум родитеља; где тог споразума нема, прима мушко дете очеву а женско материну веру.“ Против овога §-а устао је као први опат Гендеч, који је предлагао да сва деца из грађанских бракова буду хришћани. Против овога предлога Гендечевог говорио је Ирањи. Да очува права родитељска у погледу вероисповести деце, предложи Ирањи да се прогласи ништавим сваки реверз, којим би се смерало ограничење те слободе. Да се несношљивости чивута на вероисповедном пољу границе позову, предлагао је Киш, да мушка деца буду очеве а женска материне вере, као што је то установљено и код мешовитих хришћанских бракова. Мадарас изјави у свом говору да се не може с тим слагати, да се родитељима уступи искључиво право у погледу одређења дечије вероисповести; жели да се и права дечија обезбеде против родитељских злоупотреба, с тог уз нагласак слободе вероисповести предложи, да се у закону наведе да дечаци примају очеву а девојчице материну веру, као што је то изречено и у 53. зак. чл. од год. 1868. где се говори о мешовитим браковима. Хофман тражио је да се остави оцу да он одреди вероисповест дотичне деце. Мочари препоручивао је Кишов предлог. При гласању усвојен је предлог одборски са допуном Ирањијевом у погледу брачних реверза. Дебата је за тим продужена и остали §-и усвојени су по предлогу одборском; само 55. и 56. §, у којима је реч о иноземству закљученим браковима, враћени су одбору, да начелно установи, са гледишта којега права да се оцењује брак, закључен у иноземству између угарског држављанина и какве иновемкиње.

У задњем броју јавили смо да је барон Рамберг прошлог понедељника у Будимпешти био и да је тамо конферисао с Тисом, Сапаријем и Бедековићем. На тој конференцији саветовало се **о уређењу тројединског питања.** У парламентарним круговима угарским говорило се, да су том приликом одређени модалитети у погледу укидања краљевског комесарства. Једном бечком листу јављају да ће Бедековић поново бити наименован за министра тројединског. „П. Напло“ пак доказује, да предстоји именовање подмаршала Филиповића за бана тројединског. Именовање ово имало би се по „П. Наплову“ данас а сутра извршити и уједно укинути и ванредно стање у Троједници. Но „Немзет“ Тисин демантује ову вест „П. Наплова“ изјављујући да он истина није подробно посвећен у појединости са Филиповићем вођених преговора, а да би могао рећи, за кад се може очекивати именовање новога бана, но да толико ипак зна, да са Филиповићем, од кад су у Бечу вођени преговори, прекинути, у задње време нису чињени ни какви новији покушаји у ствари примања банске части. „Немзет“ очитује за тим, да ако би се влада будимпештанска решила, да у најкраћем времену попуни упражњену банску столицу, то да особа на коју влада за тај случај помишља није подмаршал Филиповић и уопште никакав војник. „Лојд“ пропраћа ову вест „Немзетову“ примедбом, да дотична особа не може нико други бити, већ велики жупан ђурски, гроф Куен-Хедервари. — Видићемо, коме ће се обратити милост — Тисина!

На задњу изјаву сарадника „Тановог“ Ед. Хајма **о разговору с Ригером** одговара пашка „Политика“ да Хајм не познаје добро замршене уставне одношаје у Аустрији, те да се услед тога и догодило да је он много коју Ригером изговорену реч рђаво схватио, тим пре, што се Ригер у дотичном говору, који је на француском језику вођен, може бити није у свему и свачему сасма тачно и строго јуристански изразио, чему се није ни најмање чудити, јер се није радило око тога, да се приготови за штампу тачан политичан програм, већ да се општим потезима одговори на површна питања страног журналисте. „Политика“ наваћа за тим да ако др. Ригер буде хтео успоставити свој програм, односно програм своје странке, да ће он то учинити у нарочитом државном спису или бар у јавном говору. Тако изнесен програм нека онда критикује и напада когод хоће, др. Ригер одговараће за њ и устаће у његову обрану. Прама „Н. сл. Пр.“ изјављује „Политика“ да није истина да је она („Пол.“) демантовала, да др. Ригер сада као и од пре подржава и заступа државноправни одношај круне ческе, који је одношај и сам владалац признао важним државним актима. Даље вели „Политика“ да она није ни то демантовала да је др. Ригер автономаш и да тежи за проширењем земаљске автономије у оквиру октобарске дипломе, овог неопорецимог основног закона државног. Орган староческе странке помиње за тим, како је Чесима за време пасивног отпора довикивано од таковзваних уставоверацa, да исти нису противни реформи фебруарског устава, само нека Чеси уђу у државно веће и нека тамо на основу устава и у оквиру истога покушају остварење својих жеља. „Кад би Чеси то сада учинили — пита „Политика“ — били им се то могло пребацити и за зло узети?“ „Политика“ наваћа даље, да у Аустрији нема странке, која би садањи устав потпуним и савршеним сматрала, и која не би увиђала потребу ове ил оне измене. За тим очитује „Политика“ да су изјаве Хајмове више но нетачне, јер да многе од њих као н. пр. она о бечком државном већу стоје у очитој опреци с назорима Ригеровим. Др. Ригер а и ми — вели „Политика“ — знамо јамачно боље но извештач Хајм, шта је вођа чески могао рећи и шта он на основу својих начела — није могао рећи. Орган старочеха опетује да др. Ригер има права тражити, да се о његовом политичком програму суди по његовим јавним енунцијацијама, а не по белешкама Хајмовим у „Тан-у“, и завршује следећим речима: „У осталом навео је др. Ригер изрично, да је народ чески вољан у свему учинити задоста положају ове државе као велесиле, и да је готов да се у војничким, финансијским, трговачко-политичким, у кратко у свима по државу ову велеважним питањима подвргне општим интересима; не пођамо како се овакве изјаве могу употребити против народа ческог или вође његовога. — Тако — данашња „Политика.“

Након повратка руског цара Александра из Копенхагена говорило се о томе, да ће се месеца децембра тек. године под председништвом царевим састати у Петрограду **круновни савет**, који ће имати да донесе коначно решење **о увођењу политичких реформа у Русији.** Говори се да је цар Александар Толстоју, Каткову о Победоношеву поверио израду „државног статута“. Берлински листови јављају о овој ствари, да царев налог тражи увођење „савремене државне организације, која би с једне стране оставила неповређено начело самодржавништва, с друге пак ванредним снагама прилике дала, да као народни заступници посредују између круне и народа и да влади саветом својим послуже, те да се тако задовољи општој жељи народа руског. — Колико је у овоме истине, мораће се у најкраћем времену показати. У интересу Русије и Славенства желити је, да у силној царевини славенској што пре отпочне ера напредних унутрашњих реформа.

Руски лист „Грађанин“ доноси из пера кнеза Мешчерскога следеће откровење **о предисторији берлинског уговора:** „Било је — прича кнез Мешчерски — сасма случајно, да сам 1878. год. као први а поготово и једини Рус дошао у Цариград. Наша војска беше онда после примирја пошла св. Стевану. Обедовао сам у то време код принца Рајса, немачког заступника у Цариграду. После ручка заподену се у кабинету кнежевом говор о нашој војсци. Ту је био и талијански заступник. Окренув се мени, рече немачки заступник „Ви ћете скорим видети ваше пријатеље.“ — „Где?“ упитам принца Рајса. — „Овде“. — „Како овде?“ — Да, овде, јер, у кратко, освојење Цариграда је закључена ствар“. Ове речи узбунише јако талијанског заступника. „Како? А Европа“ — „Европа ће се без сумње покорити свршеном чину. Било како му драго, тек улазак у Цариград је закључена ствар. Улазак овај извршиће се за који дан.“ — Два дана касније — вели кнез Мешчерски — беше се положај сасма изменуо.

Карактеристично је како **„Репиблик Франсе“** пише **о путу престолонаследника немачког у Шпанију.** „Конзервативна странка с оне стране Пиренеја — вели поменути лист — налази се у правом бунилу од силне радости. Краљ Алфонзо је заиста велики краљ! Но министарство Посада — Херера, ново левичарско министарство, није ни најмање задовољно! Он би волело да је остало поштеђено овом посетом. Краљ Алфонзо као да не промишља о том, у какву неприлику он своје министре доводи и какву им немилу ствар на врат товари! То су све последице путовања по Европи, што га је краљ Алфонзо предузео упркос свима противним саветима. Чланови династичне левице у Шпанији не могу пренебрегавати чувства својих сународњака. Народ шпански не ће да зна ни за какву интервенцију, и кад би од овог начела одступио, учинио би то тек само а да се придружи оној страни, којој га привлачи племенско сродство и заједница интереса. Људи који су данас у Шпанији на влади показали су се веома ревносни при отклоњењу задњих последица неугодног догађаја од 27-ог септембра (долазак краља Алфонза у Париз), а да би се могло претпоставити, да ће они хтети напустити ово своје држање. Нека династија буде на опрезу! Све што буде могло ослабити министарство левице, могло би и по њу саму веома судбоносно постати, јер пад садањег кабинета разуздао би поново реакцију, а ово би најгоре последице са собом донело.“

ДОПИСИ.

Из Горње Крајине. (Ширење деморализације. Агитовање чиновника.) Макар шта се говорило и посљедњим немирима у Хрватској, свакојако се мора доћи до закључка, да има доста тога трула у држави данској.

На ту мисао дошла је и влада у Загребу, јер је послала у побуђене крајеве чиновнике да равиде ствар и јер је у исто доба ивашао чланак у службеним Народним Новинама, у коме се побрајају неке неуредности финанцијалне управе.

Не верујемо, да ће то бити довољно, да незадовољство у народу угуши. Није само тамо зло гђе се народ подигао, нити је крива само финанцијална управа. То све тиштн читаву земљу, те у читавој управи има доста тога што неодговара захтевима земље и народа.

На жалост о томе се код нас слабо брига води.

Наша интелигенција бави се високом политиком а на народ, на јадног сељака се ни не обзире.

Наши законодавци увели су законе страних народа па су их просто увели код нас не питајући хоће ли то за нас и за наше одношаје важати или не.

Све парнице, што се тичу земљишта коштају врло много, кадгод така парница једна више стоји код нас него што је сва земља обадвију странака, које се парниче вриједна, те многом не преостаје често ништа друго него да подноси радије и неправду него да се упусти у процес.

Често се догађа услед тога да се људи свађају, потуку и убију, па у мјесто цивилне парнице настаје казнена.

Осим тога чиновништво незна често своје надлежности, па се догађа да јадни сељак треба по 2—3 дана док код које власти обави свој посао једна га власт упућује на другу ова опет на трећу па кукави сељак троши тако новац и време, јер су одређени дани код сваке власти, кад која прима странке, па кад сељак дође у уред мора да чека по неколико сати у ходнику док га дотични чиновник прими, јер обично примају се најприје трговци, чиновници, попови итд. па кад је и с њима готов онда дође текар ред на сељака макар што је сељак из далека, а они из мјеста.

Наш народ затрла је овђе крађа и пљевина те се томе никако на пут стати не може.

Судови траже свједоке, лопов свједока не води и тако скоро увјек кривац остане некажњен, а упропастио је читаве фамилије.

Томе злу неће се моћи ни онда доскочити, да се оружници појачају и десетероструке, јер су код нас куће раштркане и усамљене, па се лопову даје згода, да краде. Осим тога наш народ је врло осветљив, па кад се не може другчије да освети он га упали, јер се не боји, да би пожар могао и њему шкодити.

Да се овоме злу на пут стане требало би увести, као у Босни што је било за Турске владе, да сваку штету таку наплати село, јер се у селу знаде тко краде и пали те би и најближа родбина зликовчева одала га.

Шуме нам се затиру, а народ од тога нема хасне осим што усјече клипу дрва да се огрије, ал зато и гњиј у затворима; — напротив чиновништво код шумске власти добро стоји, и шпекуланти са дрвима у брзо стичу велике капитале.

Школе су нам јадне да јадније не могу бити, дете бадава пробави више година у њима, а не научи ништа друго осим „Хваљен Исус“. Чиновници код управе не знају ништа друго осим својих Verordnunga, које често криво схвате, те кукави народ пате. Све им је знање и вештина глобљење, те су народ тим силним глобама и упропастили.

Сви чиновници као да имају налог одовго, да Србе сваком могућом приликом вријеђају.

У уреду и изван уреда проповједају, да Срба нема, мржња против свега што је српско укорјењена је у тим људима, те је и сам покојни Маканец једном приликом у новинама изјавио, да се мржња племенска и вјерска и у уреде увукла.

Влада ништа не ради, да томе на пут стане.

Прије него је уведена цивилна управа владала је у народу овуд слога и братски смо се оженили, али одкад дођоше питомци загребачке школе к нама, наста мржња у народу. Зар ми зато плаћамо чиновништва, да наше осећаје племенске вређа и да сије раздор у народу?

Видићемо хоћели наши заступници на сабору — ако се састане — о томе ријеч повести.

Доста је било разговора о слоги, која код нас на врло лабавим ногама стоји, а то знаду добро и у Бечу и у Пешти. М.

Дневне новости.

(Забава у читаоници.) Сутра у суботу биће прва забава у срп. нов. читаоници. Биће играчка и томбола. Свираће војничка глазба. Одбор се по-

---

око украса цркве, прву заслугу има председник наше општине г. Е. Думча, јер он је код штедионице наше то извео, да је општина 8000 фор. на 6% зајма добила, он је извео, да је штедионица поменути полелеј (од 300 фор.) цркви на поклон купила. Цела оправа цркве стала је општину 10.000 фор. Овај терет ће истина општина 3—4 год. осећати, али ће срп. потомство славити тако старешинство, које је свој главни молитвени дом, тако лепо украсило, а и ја кличем: слава таким представницима општине!

Сад ћу да вам у кратким цртама цео ток светковине опишем.

Пошто је црк. одбор по закључку свом у недељу 16. окт. ишао г. епископу да моли, да цркву лицем на св. Арсенија архиепископа српског 28. октобра посвети. Г. епископ је одазвао се жељи Ст.-Андрејске општине, и после 5—6 дана изјавио је званично, да ће се тај дан црква посветити. Врло нам је жао што се због краткоће времена, ова светковина није могла у новина објавити, премда је народ из околних места дошао на светковину.

У четвртак још спремило је наше свештенство све у цркви, што при освећењу цркве треба. Тако у оделењу мушке цркве пред иконостасом на месту које се „солеја“ зове, виде смо пред иконом Матере божије 1 сто, на ком положено беше све оно што долази на ч. трапезу, као: св. еванђеље, путир, крстови и т. д. а ово место док се црква није осветила, замењивало је и ч. трапезу и олтар. С десне стране пред иконом Спасителя био је на тетраподу (асталчић или троножац) дискос, звездица и св. мошти св. вел. муч. Теодора Тирона, од којих честице приправљене су да дођу у ч. трапезу и у нове антиминсе, које је вис. преосвешт. г. епископ о. г. у Бечу наручио, да их по освећењу разда по свима црквама будимске дијецезе. У олтару између ч. трапезе и горњег места, био је такође намештен 1 сто, на ком је било: вино и вода за сутрашњу литургију; даље на истом столу било је и св. миро, ружичко уље, восак, кашика и нож од шимшировог дрвета, као и суд за кување воскомастија, које се употребљује за помазање ч. трапезе и за троносање цркве. Још је био у олтару с леве стране до ч. трапезе 1 сто на ком су били 120 нових антиминса за посвећење, и који су ми по својој красоти врло у очи пали.

Исти овај дан у 3 сах. звонило је у саборној цркви на вечерње, и том приликом држало се мало вечерње, по правилу из вел. требника за „обновленіе церкве“ и храму „успенія богородице“, као оном празнику, ком је црква посвећена. После тога у 6 сах. у вече при затвореним дверима држало се „бденіе“ при врло лепо осветљеној цркви, и ово всенощно „бденіе“ трајало је до 9 сах. у вече.

(Свршиће се.)

старао, да и ова забава задовољи своје госте, као што су то и досадање чиниле: вредно ће дакле бити на исту доћи и који час у пријатељском друштву пријатно провести.

(Изложба ручних радова Српкиња у Н. Саду.) Одбор „добротворне задруге Српкиња новосадкиња“ разаслао је штампане позиве и прогласе с упутством, шта треба да се ради приликом шивања ствари за изложбу. Те штампане прогласе по 50 комада послао је одбор вршачкој, великокикиндској, српско-бечејској, сегединској, суботичкој и митровачкој српској женској задруги с нарочитом молбом, да у најближој околини својој растуре те прогласе и да из те околине задруге саме прикупљају од Српкиња наших израђене ствари и да их овамо бар до духова 1884 пошљу, како би задруга могла у своје време, а пре отварања изложбе, саставити и штампати именик изложених предмета. Исто толико прогласа и у истом смислу састављену молбу послала је задруга до сад у Сомбор на г. Нику Грујића Огњана, професора више девојачке школе, у Панчево на управитеља више дев. школе г. Јована Поповића, у Темишвар на референта школског г. Миту Долгу, у В. Бечкерек на адвоката и народног посланика г. Аксентију Поповића, у Карловац на проту Николу Беговића, у Сарајево учитељици гђи Наталији Суботићевој — а сви ови нарочито су још умољени, да претходно саставе за изложбу женских радова у Н. Саду, помесне женске одборе, а у Сарајеву централни одбор женски за сву Босну и Херцеговину. Осим тога послани су прогласи за изложбу свима нашим листовима у Аустро-Угарској и скоро су сви листови прештампали тај прогласе, па чак и црногорски „Глас Црногорца“. Исто тако достављени су ти прогласи свима задругарицама и околним учитељицама с молбом, да у своме кругу пораде, да се што више женских радова пошље на споменуту изложбу. Као што се из свега овога види, одбор је учинио од своје стране за сад све, што је нужно било да се учини, а сада је на позваним и на осталом српском женском свету, да неуморним радом и потстрекивањем пораде, да изложба ручних радова Српкиња у Н. Саду што лепше и што сјајније испадне.

(Принцеза Долгоруки.) Принцеза Јургијевскаја-Долгоруки, удова цара Александра II., боравила је пре кратког времена један дан у Берлину. Дошла је из Париза, где се задржавала од оно доба, кад је крунисан цар руски, те је сада отпутовала у Петроград, да тамо проведе зиму. Пријатно поднебље француског главног града чинило је добро њезином и њезине деце здрављу. Кнегиња се тако добро осећала у Паризу, да је већ мислила само стално остати и била је ступила већ и у преговоре са грофом Бравичким, да купи његову палату, која лежи у Авени де Боа де Булоњ. Париски се листови већ пожурили и обзнанили да је куп већ учињен. Но ипак је принцеза на савет грофа Лорис-Меликова одступила од намере да купи добро, те ће као и од пре само пролазно становати у Паризу. Гроф Лорис-Меликов је најбољи пријатељ кнегињин, те се под његовом управом изображавају њезина деца. Особиту бригу обраћа исти младом принцу Ђорђу, врло даровитом дечаку у добу од неких 9 година, који је у осталом телесно сушта слика свога убијеног оца. Лорис Меликов држи, да није саветно за младог принца трајно боравлење у бурном Паризу. И тако ће кнегиња провести ову зиму са својом породицом у руском главном граду међу својим земљацима и многобројним пријатељима а у идуће пролеће преселиће се у Лондон.

(Отварање новог ческог народног позоришта у Прагу.) Као што је већ јављено у овом листу славио је народ чески 6-ог тек. мес. значајну давно очекивану културну светковину: отварање својега народног позоришта. 13 пуних година сабирао је народ чески прилоге за грађење овог новог позоришта, и кад је оно 1881. исто већ довршено било изгоре сасма изненадно до голих зидина. Но Чеси не клонуше ни после овога удара. Удруженом снагом приступише они на ново око купљења прилога и успеше у тако сјајној мери, да данас, након две године дана, њихово народно позориште довршено стоји, и то је лепше и савршеније, но што је било пре пожара у години 1881-ој.

Отварање обављено је као што већ поменусмо на дан 6-ог новембра. Позориште беше расветљено електричним пламенима. Чланови уметници народног позоришта искупише се на позорници, а на скоро дође и др. Ригер с осталим члановима одбора за грађење ческог народног позоришта. Предајући зграду држао је др. Ригер говор, којим је осветлио уметнички циљ завода, а уједно препоручио интенданту и уметничком особљу, нека би промислили, да су позвани деловати у заводу, који је једина стална позорница народа, створена пожртвовашем народа ческог, приноси сиромашних удова и радника, који може бити никада не ће видети завода, јер ће тешко моћи прибавити нужне путне трошкове. Уметници нека би промислили, да ова кућа није грађена за спекулацију, нити да задовољује љубопитству већ да учини задоста највишој уметничкој цељи, да има да буде школа за усавршавање и учење језика, школа, у којој ће се репродуцирати народна песма у речи и свирци, да дела чешких писаца пођу с овога места пут другим народима те посведоче, да чешка уметност не заостаје иза уметности других народа. У духу, у којем су утемељитељи зграде радили, нека би цветао и народни уметнички завод. Сви присутни кликоше три пут „Слава“ и „На здар“? Председник друштва Скрамлик очитова за тим у име друштва, да ће се позориште управљати у том духу те једино за тим већи, да народу праву уметност приказује. Друштво у то име моли, да га подупире народ, новинарство и интендантија, јер само тако могла би позорница остварити уметничке идејале и постати споменником уметничке славе. Остале свечаности обављене су у најлепшем реду.

Тако би обављено свечано отварање новог народног позоришта ческог. Поменути нам је још, да је позориште ово сграђено по нацрту чувеног ческог архитекте и професора ческе техике у Прагу Зитека и да су и остале послове радили чески вештаци и уметници. Што је на њему, све је ческа рука набавила и извела; позориште се дакле у сваком погледу народним може назвати. Цела зграда стала је преко три милијуна форината; до пожара потрошено је 1,880.000 фор. а после катастрофе још 1,300.000 фор. Народ с иваком животном снагом не мора се плашити за своју будућност. Таком пожртвовању и такој истрајности мора се свако поклонити. Слава народу ческом!

(Чему воде неразумна причања, о духовима и другим глупостима.) Какве зле последице може по неки пут сујеверство да има, доказује следећи жалостан случај, који се у Варшави десио. У једној тамошњој отменој породици беше се у очи католичног празника „Сви свети“ искупило веће друштво. Тај празник даде повода разноврсном причању о духовима, аветињама, вампирима итд. а све приче доста су утицале на децу исте породице, нарочито па 17 годишњу кћер и на од ње нешто млађег брата. Доцне у ноћ развиђе се друштво. Кћи домаћинова оде такођер у своју собу. Али тек што је у постељу легла и угасила свећу, отворе се полако собна врата, и на њима се појави једна слика, замотана у белом умотачу, а једним прстом претила је девојчици. Девојчица врисну од ст аха и падне у несвест. Авет кад је то чула, баци са себе био огртач, повиче за помоћ и после неколико тренутака беше сви кућни становници у соби девојчице, и сви покушаваху да поврате свест девојци, најзад, кад не могаху, дозове се лекар, али после кратког покушаја изјави он да је девојку ударила капља од страха и да је смрт у след тога одма наступила. Неда се описати очајање родитеља а нарочито њеног брата, који је хтеде само мало из шале да заплаши, јер је знао да му се сестра боји аветиња. —

Политичке вести.

— Београдски „пресбиро“ јавља да ће „само тројица“ првака радикалне странке бити пушкарани, остали да ће бити „помиловани“ на тамницу. — Да дивне скромности! Цинизам скаче у цени у београдским „меродавним“ круговима.

— „Пол. Кор.“ јављају из Београда да је повраћен мир у округу ћићевачком, зајечарском и алексиначком, да ће у тим окрузима концентрисана војска бити знатно редукована и да ће скорим бити распуштен главни стан Николићев. — Види вести под рубриком: Нови Сад.

— „Преса“ јавља да су преговори између Тисе и Куен-Хедерварија повољно доконани, и да ће за који дан следити наименовање ђурског вел. жупана за бана тројединског.

— Приликом примања председништва пруског сабора изјавио се цар Вилем повољно у очувању мира и нагласио је и добре одношаје прама Русији. — С овим миром мора бити да не стоји баш најбоље, док се сваки час наглашава тобожње обезбеђено стање његово.

— Бугарско собраније почело је 14. тек. мес. поново своје седници држати. — Пуковник Каулбарс остаће још 2 до 3 недеље у Бугарској да се упозна с парламентарним одношајима у земљи.

— У талијанској комори поднео је министар финансије Маглијани ванредни прорачун за први семестар 1885. Министар изјави да ће у буџету за 1883. године након покрића свију трошкова остати знатан сувишак. Прорачун за годину 1884/5 показује сувишак од 6,974.980 лира.

— Талијански министар правде поднео је комори нацрт казненог законика, у ком је изречено укидање смртне казне. — Шта на ово веле београдски каплари?

— Принц Виктор Наполео одбио је понуду бонапартоваца адвоката, да присуствује банкету што га ови њему у почаст хтедоше приредити У дотичном писму вели принц Виктор да он „сада“ нема никакву политичку мисију да врши. — Надати се да ће при овоме и у будуће остати.

— Услед немира који се појавили у Судану решила је влада инглеска, да одложи повлачење војске из Мисира.

Народна просвета.

(Школа. — Књижевност. — Уметност. — Позориште.)

(О преустројству руског свеучилишта.) Са великим нестрпљењем очекује се одређена седница руског државног савета, у којој ће Дељановски поднети спремљени предлог о универзитетском статуту, да се опет уведу униформе за ђаке. Предлог Дељановског ограничава број ђака на универзитетима, укида досадашње право, по коме су универзитети могли судити ђацима, и потпуно резервише влади право наименовање професора за универзитете. Очекује се јака опозиција томе предлогу, а већ се жестоко протестовало једној брошури, која је наштампана и растурена у 20.000 примерака.

(Покретне школе у Португалској.) У Лисабону је образовано друштво, коме је циљ да организује покретне школе, у којима би се могло учити читати по звучноме методу. Друштво намерава, да у што више општина изашље учитеље на три месеца, надајући се, да ће деца за то време моћи научити читати, писати и нешто мало рачунати. Члан друшва може бити сваки, који пристаје да месечно даје по 60 дин. пара. Нужда је натерала, да се образује то друштво. Од 1000 Португалаца, 825 људи не знају ни читати ни писати. Школе су већином затворене због оскудице средства. Учитељи, које ово ново друштво буде примало, добијаће дневно 6 динара. Њих ће друштво слати у општине, које буду захтевале, но с тим, да општина плати путни трошак и да нађе зграду за школу. Настава је бесплатна. На крају свака три месеца држаће се јавни испити у присуству власти.

(Нова музикалија.) У трговини музикалија Таборског и Парша у Будим-Пешти изађоше ове музикалије: „33-dék ábránd, „Ne menj el . . .“ Szentirmay Elemértől „Mollináry baka nóta“. „Azt a barna kis lányt . . .“ magyar dalok felett zongorá szerzé Székely Imre. Цена 1 фор. 50 новч.

Народна привреда.

(Земљорадња. — Индустрија и занатлијство. — Трговина. — Финансија. — Саобраћајна средства.)

Један предлог
о састављању орачких задруга са штедионицама у Србији.

Чланак под насловом „Орачка задруга у Руми“ у бр. 163. овога велепоштованог листа, и оно место у том, где писац позива на размишљање о тој појави и на размену мисли — даде и мени згодна повода, да са своје стране следеће мисли саопштим а у корист тој племенитој цели: како да се тим путем и начином што пре и што лакше помогне нашем ратарском народу, за коју помоћ крајње је већ доба.

Моје је тврдо уверење, а на многогодишњем искуству основано, да се ова помоћ састоји у том: народ може сам себи најбоље помоћи, по оној српској пословици и у горе наведеном чланку цитираној: Помози се сам, па ће ти и Бог помоћи!

Ова сопствена помоћ по мом немеродавном мњењу имала би овако бити и на овај се начин остваривати:

Општине наше, у којима Срби искључиво сами живе ил бар у већини — мало која је досад земље своје комасирала, него исте стоје још онако по старински поседом и својином подељене на сесије, полутине и фртаље.

Свако тако место, село и општина имају своје утрине или као што овуд зову „излаз.“ И отуд им на сваку сесију долазе по два ланца утринс а на полутину по један ланац и т. д. Мој би предлог дакле на темељу овом био ево овај:

На рачун сваке сесије да се од те утрине или „излаза“ одцепи по пола ланца, од полутине по четврт, од фртаља сесије по осмина ланца. То све да се у један комад састави и јендеком (јарком) огради. Ланац овога комплекса, земље да се процени н. пр. по 200 форинти а. вр. а по осмини ланца распореди на деонице или акције, које би по том представљале вредност свака по 25 ф. а. вр. Мећем случај, да се тако у ком месту на 100 сесија оцепи и састави у један комад 50 ланаца речене утрине; то би дакле по разреду горњем чинило 400 осмина ланца са 400 деонаца или акција. Те акције да се поделе саразмерно међу притежатељима, власницима оних сесија, полутина и т. д. и исти да се међусобно обвежу, да ће тај комад земље од 50 ланаца саразмерно сваке године за један дан узорати и посејати, и после у своје време за један дан покосити и за један дан увести. За први усев, имао би сваки из свога семе дати, а за тежање или обделавање тога заједничког комплекса земље, ако не друкчије а оно могли би употребити сваке недеље ил свецем по подне, да у свом приватном земљераду времена не губе у дане тежатне. Увезену храну и у камаре садевену могли би најлакше и за најкраће време машином оврћи или којем поседнику те машине предати да им оврше. Вршаћих машина, хвала Богу, има данас и у сваком нашем селу по једна на и по више.

Пребрану летину са тога заједничког комада утрине од 50 ланаца ваља после продати и у новац обратити и отуда оснивати фондове за општинске штедионице.

И тако би деоничари реченога комада земље од 50 ланаца били прво и прво „орачка задруга“ а уједно с тим и дружина за међусобно помагање. Новац из те штедионице, општинске, да се издаје прво и прво за потребе међусобне, а што затим претече и осталим ратарима ван задруге по најнижој камати 6%. Тим удруженем својим, најпре ратарским па уз то штедионичким, ратари би тога места избегли данашњим лихварима и данашњим по селима, где-год, сасвим неимаштинским штедионицама друштвеним и особито семитским, чивутским. А како би се тим начином капитал таких штедионица брзо умножавао (разуме се, без знатног трошка око руковања) биле би исте на руци и на брзој помоћи, где се по разним несрећама успродаје земља српска, да те земље не прелазе у туђе руке несрпске, него, да их штедионице исте прекупе и под опредељеним условима по купљеној цени уступају млађој снази у месту, са правом приоритета на отплату

Овакав поштен рад са поштеним руковођенем могао би још и до те пожелане цели довести: да би још неке и неке српске сесије из руку туђина опет се у српске руке повратили и тим се на пут стало све то већма ширењу пролетаријата, бескућника и сиротиње код Србија.

Послом овакиорачких задруга и отуд састављених штедионицама ваља да рукују из средине срђе одабране личности, које ће земљерадну састављеног комада од 50 ланаца, ил где буде и већи — бар за три године бесплатно руководити, а деоничари, да се обвежу, да ће, као и они тамо у Руми бар за десет година узајамно и саразмерно горе реченим начином обраћивати у корист своју штедионици општинској и множењу фонда исте.

Ја сам убеђен, кад би се оваке орачке задруге у сваком нашем месту посаставлане, и народ ту благодет искусио: да тој као што напред спомонух, мобли српског рада с обзиром на те штедионице своје нигда краја било не би, него би тај заједнички рад и благодет од истог прелазио с колена на колено, с једног племена на друго.

Шта би пак тај заједнички благодетни рад показао у току 30—50 год. — то би се лако дало још и и данас у напред прорачунити. Земље су, по доброј срећи српској, понајвећим делом још, у српским рукама у овом крају нашем. Истина, из вида не треба изгубити, да је земља по себи терет, али на њој тачно извршена радња, даје земљи толику вредност, да куд и камо превазилази сваколики терет.

Ја се усуђујем јавно рећи, да би овадо састављене орачке задруге с узајамним, саразмерним радом штедионице им — обезбедиле и мање и веће општине наше од сваке, непредвиђене беде и несреће. И још више. Из овакових задруга могла би се по времену обезбедити и школа и црква српска од неизбежне непогода и терета, и још к тому школом унапредити многи и многи талент сиромашне деце у корист и дотичној општини и народу нашем. Покрај тога, што би честице, акције, истих штедионица знатно успеле у вредности својој, расла би и земља сваког појединог све на вишу и вишу цену; разуме се по себи, да би статутом определити требало, да ни један деоничар своју честицу, акцију продати не сме без саизволе штедионице.

Оволико, мислио сам неће ми нико замерити, што ево написах поводом горепоменутог чланка о орачкој задрузи у Руми — а са истом жељом: као и писац тога чланка, г. проф. А. Сандић да се подстакну и други на размишљање и размену мисли о овом велеважном питању, које може бити с временом од велике користи народу нашем.

А што сам овде написао покушаћу међутим, а надам се, да ће ми поћи за руком да и у живот приведем овде у општи нашој.

У Варјашу, 1. (13.) новембра 1883.

Ј. Форовић.

Исправак.

У чланку „Из књиге: све досадање беседе дра Мих. Полита-Десанчића“ у последњем броју овога листа, подкрала се на крају погрешка: Стоји: Избори за тај нови сабор г. 1874, а треба да стоји г. 1875, — што се овим исправља. Исто тако у броју 172. овога листа у чланку XII. налази се погрешка. Стоји: буџетска дебата која је требала бити у јесен г. 1875, а треба да стоји у јесен г. 1874 — што се овим исправља.

ПРИПОСЛАНО.*)

Једну и последњу реч г. К. Трумићу
уреднику „Фрушке Горе“

у месту.

Motto: Мрзим на људе лисице, пашчад.
Абердар.

Пре неки месец дана, када сте ме у вашем листу хвалили, стидио сам се, сада пак, када ме познатим вашим начином нападате, поносим се, јер је подпуни доказ, да неспадам у ваше коло, а то ми може једино на дику и понос служити.

Господине, ви сте највреднији представник оне врсте људи, којима је „сласт живота“ на туђе поштење нападати, међу тим вами је бар најбоље познато, да се ја таки створова не бојим.

Што се моје службе, чиновничке части и приватног мог живота тиче, и највећи мој непријатељ ако искре поштења има, мора признати да на такој висини стојим, са које вами, оцу оне подле и ниске клевете, оне пуке лажи, а и вашим помоћницима и креатурама свечано и отворено могу рећи: „Презирем вас.“

У Митровици, 8. (20.) новембра 1883.

Прокић,
надшумар.

*) За ствари под овом рубриком не одговара уредништво овога листа. — У.

Колика је вода у Дунаву под Новим Садом.

Среда	16. новембра	2 метер.	95	сантим.
Четвртак	17. „	2 „	89	„

ПОЗИВ

у заједничку седницу књижевног одељења и управног одбора „Матице Српске.“

По одлуци овогодишње главне скупштине позивају се сва господа чланови књижевнога одељења и управнога одбора, да изволе доћи у заједничку седницу, која ће бити 23. новембра (5. децембра) о. г. у 3 сахата после подне, и у којој ће се предузети избор питомца за костићеву и јовановићеву стипендијску закладу.

У Новом Саду 16. (28.) новембра 1883.

Председништво „Матице Српске.“

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Изашло је накладом књижарнице **Ј. Грчића** у Вел. Бечкереку знатно дело:

ИВАНА ТУРГЕЊЕВА

„ПОЈЕЗИЈА У ПРОЗИ“

с руског оргинала превео **МИЛАН ДАНИН.**

Цена је овој укусно израђеној, и на лепој артији штампаној књизи **40 новч.**

Добити се може у свакој српској књижарници.

НОВА КЊИГА.

СВЕ ДОСАДАЊЕ

БЕСЕДЕ

Дра МИХ. ПОЛИТА-ДЕСАНЧИЋА

СА ПОВЕСНИЧКИМ ЦРТАМА

из српске политичне борбе од г. 1861—1883.

Ова књига није само проста збирка Политових беседа, већ у најглавнијим потезима значајна повестница српске политичне борбе од године 1861—1883.

Књига има преко тридесет и шест штампаних табака (бливу 600 страна) са ликом дра Полита-Десанчића на челику реваним — а етоји само 2 фор. а. вр.

Скупљачи добијају 20% рабата или на 10 књига две књиге на дар.

Књига се може добити у свима српским и хрватским књижарама, као и у адв. канцеларији дра Полита у Н. Саду.

ПОЗИВ

на прву забаву срп. нов. читаонице, што ће бити у суботу 19. новембра (1. дец.) о. г.

Биће игранка и томбола. Свираће војничка банда. Почетак у $7^1/_2$ сах. у вече.

Господа чланови умољавају се да са својима и својим гостима у што већем броју доћи изволе.

ОДБОР.

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ.

Овијем се од стране потписане општине отвара стечај на једно упражњено учитељско мјесто.

Плаћа је учитељу 500 ф. у готовом новцу а осим тога уживати ће слободан стан и огријев.

Учитељи који желе амо доћи а у којима српско срце искрено бије морају својим сведоџбама доказати, да су учитељску школу свршили и да су привеном појању и правилу вјешти.

Молбенице ваља штилизовату на српску прав. црк. школску општину у Коњиц а поднијета ју ваља Њег. Високопреосвештенству г. Митрополиту Игњатији у Мостар.

Рок стечају јест Никољ-дан 1883.

У Коњицу пошта и брзојав 2 нов. 1883.

3—3 **Срп. прав. црк. школ. опћина.**

Оглас.

Перлеска српска црквена православна општина намерна је црквени сат на торњу репарирати дати. С тога позива сајције на дан 6. (18.) децембра о. г. у 11 сати пре подне у школ. дворану — где ће минујендо лицитација одржана бити.

Ближа условија код председништва ове црквене општине.

С. Маринковић, перовођа. 1—3 **Ђ. Илић,** председник.

Трошком књижарнице Ђермекова и Матића у Земуну изишла је слика

СПОМЕНИК КНЕЗА МИХАЈЛА.

Слика је израђена на платну, а масним бојама. Њена величина је 21"/26", стаје у позлаћеном оквиру (ширина $4^1/_2$) фор. 12.— а. вр.

Не може сваки да види својим очима овај вечити и вештачки прављени спомен „Благодарне Србије“, па за те српске родољубе и поштоваче српскога великана и невинога мученика, блаженоупокојенога кнеза Михајла дадосмо и израдити ову верну слику тога дичног споменика.

Поруке извршују се само онда, кад је готов новац приложен или с платом у наточ (per Nachnahme.)

Овом приликом препоручујемо наше обилно стовариште

српских светих икона

величина 21"/26" у позлаћеном оквиру, масном бојом израђене, комад по фор. 10.— а. вр. Имамо и слика српских владара, јунака и заслужних мужева нашега времена.

Имамо у изобиљу разноврсне хартије за писање и другог писаћег прибора, школских књига за основне и средње школе, најновије творине у српској и хрватској књижевности, а примамо наручбине на сваку књигу и часописе, ма на ком језику, само кад је наслов тачно написан.

Препоручујемо се гг. учитељима, свештеницима, предстојницима разних области, и свакоме ко жели бити послужен и оваким еспапом тачно и уз веома умерену цену.

С поштовањем

2—10 **ђермеков и Матић.**

Д. КОДА

У НОВОМЕ САДУ

ПРОДАЈЕ УМЕРЕНОМ ЦЕНОМ:

ајвара, херинге, јегуље, сардина, морских рака, малага-грожђа, султан-смокава, урме, ораја, лешњика, бадема, сочива, грашка, разних сирева, монастирске шљивовице, разних вина, мили- и аполо-свећа, сишардове чоколаде, најбољу врсту кафе, правог хинеског теја, старог јамајка-рума, енглеског тебисквита, чистог зејтина и т. д. и т. д., све од најбоље каквоће. 54—100

ЗА ЈЕСЕЊУ И ЗИМСКУ СЕЗОНУ.

Велики избор **мушки и женски хаљина**, као и сваковрстни мантила за госпође и девојчице, постављени свилени и брокат мантила, мантила против кише, мушки и женски бунди налази се са најјефтинијом ценом и солидном послугом у **првој бечкој конфекционој радњи М. Шостала у Новом Саду на пијаци.** 41—200

ТВОРНИЦА ИГРАЋИХ КАРАТА

КОЧОНДА и НИКОЛИЋ у ЗАГРЕБУ.

Наша творница одликује се **лепом сликаријом, чврстоћом, гладкоћом** као и **дуготрајношћу.** Ценике и огледке шаљемо на захтев франко. Наручбе се одмах најтачније обављају. Молимо да се пригодом наручивања завда наша тврдка наводи, да нама намењене наруџбе неби можда у криве руке доспеле.

Слике, иконе, уре ујихалице, огледала

добију се код нас **јефтиније но игде.** Продајемо исте и уз месечну отплату. Ценике, илустрације шаљемо франко.

КОЧОНДА и НИКОЛИЋ, Загреб.

1—10

ПРОДАЈА.

Митровачка штедионица продаје две куће са кућним земљиштем од два јутра земље, бивше задруге Сремац, на главном друму идући Руми.

Ближа условија и повољни увети могу се дневно од 9 до 12 сахати пре подне у писарни штедионице дознати.

1—3 **Управа.**

НОВА ШТАМПАРИЈА.

Јављам поштованој српској публици као и слав. црквено-школским и политичним општинама, да поред моје књижарске радње отварам **нову штампарију,** која ће бити снабдевена **са новим брзотиском и укусно израђеним словима.**

С поштовањем

Књижарница Ј. Грчића у Вел. Бечкереку.

2—8

ШПЕЦЕРАЈСКА И МАТЕРИЈАЛНА РАДЊА Н. ДИМОВИЋА филијал

у Новом Саду

потребује вештог млађег помоћника, исти мора српски, немачки и добро мађарски знати. 1—1

ОГЛАС.

Моју кућу број 220 и пет јутара на митровачком хатару продајем из слободне руке. Ближа извешћа код мене.

Митровица 27. новембра 1883.

1—1 **Сава Симатковић.**

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМ САДУ

КОД СВЕТОГ САВЕ.

Препоручујемо српској читалачкој публици ова нова и најновија издања

СРПСКИХ НАРОДНИХ ПЕСАМА.

Цар Душан — — 15 н.
Срп. песме о свецима 15 н.
Смедеревац Ђурђе 15 н.
Ослобођење Србије од Турака — — 15 н.
Сибињанин Јанко 15 н.
Српски хајдуци 15 н.
Божићне песме — 15 н.
Карађорђе с сликом 15 н.
Смрт Смаил-Аге Ченгића — — — 15 н.
Милош Обилић у 3 књ. свака засебно 15 н. заједно везано 45 н.
Славне жене и девојке 20 н
Срби окрунише кнеза Лазара — — 20 н.
Јунаци српски — 20 н.
Пропаст царства српског 20 н.
Омиљене нар. песме 20 н.
Слава црногорска 15 н.
Змај-Огњени Вук 20 н.
Најомиљеније песме Б. Радичевића — 15 н.
Женидба Црнојевића 15 н.
Јакшићи — — — 15 н.
Устанак српски на Турке 15 н.
Бановић Страхиња 15 н.
Старина Новак 15 н.
Црногорци — — 15 н.
Цар Лазар — — 15 н.
Цареви и краљеви српски 15 н.
Сватовске песме из свију крајева српски 15 н.

Ђорђе Кастриотић-Скендербег у две књиге, свака засебно 15 н.
Српске песме што се радо читају — — 20 н.
Бој на Косову — 20 н.
Одабране српско-народне песме — — — 20 н.
Бојеви Црногораца са Турцима — — 20 н.
Српске народне здравице 20 н.
Црногорски јунаци 15 н.
Љутица Богдан 15 н.

Даље нека су препоручена нашем народу који латиницом чита ова наша издања:

Odabrane narodne pesme svatovske iz sviju krajeva — — — 15 n.
Kraljević Marko u 16 pesama — — — 40 n.
Kraljević Marko u 8 pesama — — — 15 n.
Miloš Obilić u 6 pesama 15 n.
Sibinjanin Janko 15 n.
San device Marije 10 n.
Hrvatski Sanovnik 20 n.

Ко на више узме добија
на ф. 2 или 8 ф. 20 проц.
на ф. 4 25 „
на ф. 6 30 „

Сењанин Ива 15 новч.

Нови Сад, месеца новембра 1883.

СРПСКИ КЊИЖАРИ
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

! ! ! ! ! !

Да би сваки честит Србин олакше набавио св. иконе, дајемо и у ратама на исплату.

СРПСКА КЊИЖАРА БРАЋЕ М. ПОПОВИЋА У НОВОМ САДУ

КОД СВЕТОГ САВЕ.

Због наступајућих светих празника препоручујемо Србима свечарима и осталом православном свету ове

ИКОНЕ

израђене на платну зејтин-бојом по православном типу и укусу.

Св. Мајка божија.
„ Богојављење (Јован крст.)
„ Успеније Богородице (Велика Госпојина).
„ Распеће.
„ Тројица.
„ Тајна вечера.

Св. Рођење Богородице (Мала Госпојина).
„ Васкрсење Лазара.
„ Сретење.
„ Благовести.
„ Сошествије светога Духа. (Духови.)

Св. Васкресеније Христово.
„ Цветоносије (Цвети.)
„ Спасов-дан.
„ Вазведеније.
„ Христов гроб.
„ Преображење.
„ Рођење Христово.

Св. Крстов-дан. (Подизање часног крста).
„ Обрезање Господње.
„ Сабор пресв. Богородице.
Каменисање св. Стевана.
Пренос моштију светог оца Николе.

Св. Никола (попрсје)
„ Никола (стојећи)
„ Ђорђе (јашећи)
„ Ђорђе (стојећи) (Ђурђиц)
„ Петка.
„ Петар и Павле.
„ Кузман и Дамјан. (Безмитни Врачеви.)
„ Срђа и Вахкија.
„ Кирјак очелник (Миољдан).
„ Димитрије (јашећи).
„ Димитрије (стојећи).
„ Василије велики.
„ Симеон Богопримац.
„ Сава архиепископ српски.

Св. Сава с децом.
„ Стеван архиђакон.
„ Марко.
„ Архангел Михаил.
Часне верице (св. Петра).
Св. Лука.
„ Андрија Првозвани.
„ Илија (стојећи).
„ Илија громовник.
„ Јован пустињак.
„ Јован евангелист.
„ Рођење св. Јована (Иванадан.)
„ Јован Златоуст.
„ Јован Претеча (Усекован.)

Св. Јован богослов.
„ Стеван краљ Дечански (Св. Мрата).
„ Тома.
„ Три јерарха.
„ Алимпије ступник.
„ Катарина.
Зачело св. Јована Претече.
Цар Константин и царица Јелена.
„ Аврамије.
„ Трифун.
„ Пантелије.
„ Атанасије.
„ Спиридон.

Св. Јефтимије.
„ Теодор Тирон.
„ Захарије.
„ Теодор Тирон и Захарије.
„ Муч. Кириак и Јулита.
„ Меланија.
„ Четрдесет мученика.
„ Игњатије.
„ Атанасије.
„ Вартоломије и Варнава.
„ Архангел Гаврил.
„ Агатоник мученик и друк.
„ Амос пророк.
„ Григорије велики.
Сабор архангела Михаила.

Цена иконама у златном раму $4^1/_2$ цоли ширине:

15 цоли ширина 18 цоли дужина слике — — фор. 7·—
16 цоли ширина 20 цоли дужина слика — — фор. 9·—
18 цоли ширина 24 цоли дужина слика — — фор. 10·—
21 цох ширина 26 цоли дужина слике — — фор. 12·—
24 цоли ширина 30 цоли дужина слике — — фор. 20·—

СРПСКИ КЊИЖАРИ
БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

Да би сваки честит Србин олакше набавио св. иконе, дајемо и у ратама на исплату.

ЉУБ. СТЕФАНОВИЋ

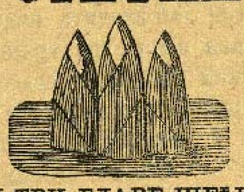

КОД ТРИ ГЛАВЕ ШЕЋЕРА,
у сопственој кући број 39. на главној пијаци, баш до крај. окруж. суда
У НОВОМ САДУ

препоручује поштованој публици најумеренијом јефтином ценом, тачном и брзом послугом своје добро снабдевено стовариште сваковрсне најфиније робе, која је свагда фришка и најбоље каквоће, нарочито **шећер, кава, пиринач, рум, теј, разни ликера, свеће, зејтин, фришког ајвара, риба јегуља, сардина, харинге, морских рака, разног воћа у шећеру, грожђа малага, урме, смокава, ора, лешњика, грашка, сочива, више сорти сира, разна вина, сремске шљивовице** и све остало што спада у ову врсту трговине. 1—

ТРАЖИМ ДВА ВЕШТА СЛАГАЧА.

Који су способни са брзотиском управљати, имају првенство.

Књижарница Ј. Грчића у Вел. Бечкереку.

2—3

Из БЕОГРАДА шиљем

НЕГОТИНСКОГ БЕРМЕТА

од одабираног суварка

у барељи од 4 литара (5 кила) по 3 фор. 50 нов. а. вр. **франко царина и поштарина аустро-угарска**, са поштанеком повуком (Nachnahme.)

Мита Радосављевић, савска улица. Београд.

4—20

АЛЕКСАНДАР АДАМОВИЋ

ТРГОВАЦ СА ВИНОМ И ПОСЕДНИК ВИНОГРАДА

на брду Салаксији (у Фрушкој Гори)

има у свом подруму у **Новом Саду** у својој кући под бројем 244/5 преко пута од варошке куће

СТАЛНО ВЕЛИКО ДОБРО УДЕШЕНО СТОВАРИШТЕ

сремских природних

БЕЛИХ, ЦРНИХ и ШИЉЕР-ВИНА

препоручујући иста препродавцима и већим трговцима, по **најјефтинијој цени** како којој врети дневна буде, у бурадима по 50 литара и на више.

Бурад се на захтевање, купцу уз јамчевину и на послугу дају.

Исти има у горе наведеном стовариштy свом

ИЗВРСНЕ СРЕМСКЕ ШЉИВОВИЦЕ

и

ПРАВЕ КОМОВИЦЕ РАКИЈЕ

Молећи за што веће поручбине даје нудилац уверење да ће све налоге које добио буде, неодложно и најбоље извршити. 40-40

Властник др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Тоша Бекић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.